

Studenter som forskningsassistenter i ergoterapi:

HVORFOR OG HVORDAN?

Av Hildegunn Kvarsnes, Mona Dahl og Tore Bonsaksen

*Hildegunn Kvarsnes er ergoterapeut og arbeider ved Lønnås Bo- og Rehabiliteringssenter.
E-post: hildegunn.kvarsnes@icloud.com.*

Mona Dahl er ergoterapeut og instituttleder ved Institutt for ergoterapi og ortopediingeniørfag ved Høgskolen i Oslo og Akershus.

Tore Bonsaksen er ergoterapeut og førstelektor ved Institutt for ergoterapi og ortopediingeniørfag ved Høgskolen i Oslo og Akershus.

Abstrakt

Nyere policy for høyere utdanning vektlegger at studenter gjennom sin utdanning ikke bare skal få innblikk i forsknings- og utviklingsarbeid, men også involveres i det. Dette gjelder selv på lavere grads nivå (bachelornivået), som er det nivået som de norske ergoterapeututdanningene er lagt på. På hvilke måter slik involvering skal skje, er imidlertid åpent, og det samme gjelder hva som skal til for at dette skal kunne skje på en god måte – hva er suksesskriteriene? Ved ergoterapiutdanningen i Oslo fylte førsteforfatteren en 20 prosent stilling som forskningsassistent, fra september 2014 til juni 2015, under hennes tredje studieår. I løpet av undervisningsåret 2014/2015 deltok hun i forsknings- og utviklingsprosjekter av ulike typer og omfang. I denne artikkelen beskriver vi ulike typer motivasjon for å inkludere studenter i forsknings- og utviklingsarbeid og hvordan vi har utformet rollen som forskningsassistent ved vårt institutt. Vi vil beskrive nærmere det vi oppfatter som suksesskriterier, og noen aktuelle utfordringer knyttet til en slik ordning.

Nøkkelord: Forskning, utvikling, forskningsassistent, utdanning, student

---

Det er ingen interessekonflikter knyttet til dette manuskriptet.

INNLEDNING

Det er mange grunner til å drive forsknings- og utviklingsarbeid (FoU) innen ergoterapi. Ønsket om å utvikle og evaluere intervensjoner som kan bidra til ønsket aktivitetsdeltakelse, som igjen fremmer god helse og forebygger sykdom, skade og menneskelig lidelse, er kanskje den viktigste grunnen. Ergoterapifaget og -profesjonen vil også fremmes ved at det drives forskning og utviklingsarbeid blant ergoterapeuter. Slikt arbeid vil utvide det empiriske evidensgrunnlaget knyttet til ergoterapeutisk tenkning og praksis, og på sikt vil det kunne bidra til høynet faglig troverdighet og anerkjennelse. I følge det norske ergoterapeutforbundets yrkesetiske retningslinjer har ergoterapeuter også et etisk ansvar for å bidra til å utvikle faget videre gjennom å drive forskning på folks helse, aktivitet og deltakelse (Norsk Ergoterapeutforbund, 2006).

Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA) har sitt samfunnsmandat i å utdanne kompetente, ansvarlige og profesjonelle ergoterapeuter. Høy kvalitet på utdanningen sikres på flere ulike vis. Rekruttering til lærerstaben av høyt kvalifiserte fagpersoner, gjerne personer med kompetanse på doktorgradsnivå, er ett bidrag (Høgskolen i Oslo og Akershus, 2012). Dette skal sikre høy kvalitet også på forskningen som utføres ved høgskolen. Som en mulig kontrast til denne ambisjonen står politiske og institusjonelle strategidokumenter som uttrykker målsettinger om også å inkludere studenter i FoU-arbeid (Høgskolen i Oslo og Akershus, 2012; Universitets- og høgskolerådet, 2010).

I denne artikkelen vil vi beskrive noe av motivasjonen for å inkludere studenter i FoU-arbeid. Vi

vil også beskrive ordningen med å ha forskningsassistent ved ergoterapeututdanningen – en ordning som nettopp inkluderer studenten i FoU-arbeidet til ansatte ved utdanningen. Vi oppsummerer artikkelen med å beskrive det vi oppfatter som suksesskriterier og utfordringer i forbindelse med å bruke studenter som forskningsassistenter.

HVORFOR INKLUDERE STUDENTER I FOU-ARBEID?

Dagens kunnskaps- og utdanningssamfunn stiller økende krav om innovasjon, entreprenørskap, og kompetanse på endringsprosesser. Utdanningene har et ansvar for å utdanne fagpersoner til samfunnet som kan ta dette endringsansvaret videre ut i yrkeslivet. Målsettinger om FoU-basert utdanning og inklusjon av studenter i FoU-arbeid kan sies å avspeile det samfunnet vi lever i, og slike målsettinger finnes på ulike nivåer. På det øverste, det *samfunnsmessige og politiske* nivået, finner vi det norske lovverket, og i universitets- og høgskolelovens paragraf 1-3 står det blant annet at «universiteter og høgskoler skal [...] tilby høyere utdanning som er basert på det fremste innen forskning, faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid og erfaringskunnskap» (Kunnskapsdepartementet, 2005). I Universitets- og høgskolerådets (UHR) rapport «Utdanning + FoU = Sant» står det at FoU-basert utdanning er en forutsetning for høy kvalitet i utdanningen, og dette er igjen nødvendig for at norske universiteter og høgskoler skal kunne konkurrere om studenter internasjonalt (Universitets- og høgskolerådet, 2010). Fra politisk hold kan imidlertid begrepet «FoU-basert utdanning» anses

som lite kontroversielt, siden det kan tolkes smalt: I betydningen at forskerne og lærerne ved lærestedene har et ansvar for at kunnskapsformidlingen skal være basert på forskning, uten at dette nødvendigvis inkluderer studenter i kunnskapsproduksjonen (Kyvik & Vågan, 2014).

I UHRs rapport (2010) fremkommer imidlertid også argumenter for å inkludere studenter i roller hvor de gjøres delaktige i selve forskningsprosessen, og ikke bare gjøres til konsumenter av andres forskning. Argumentene er mye knyttet til at studentdeltakelse i FoU-arbeid er god pedagogikk: Det kan fremme studentenes engasjement, ferdigheter og dybdeforståelse på en annen måte enn hva forelesninger om andres forskning kan gjøre (Bonsaksen, 2014; Healey & Jenkins, 2009). På *institusjonsnivået* ser vi at HiOA har fulgt opp dette i sine egne strategier. Strategidokumentet «Ny viten – Ny praksis: Strategi 2020 for Høgskolen i Oslo og Akershus» har nedfelt som et eksplisitt mål å utvikle sterk sammenheng mellom utdanning, forskning og utviklingsarbeid, og å styrke studentinvolveringen i FOU-arbeidet (Høgskolen i Oslo og Akershus, 2012). Implementering av disse målene skal blant annet styrke utdanningenes kvalitet og relevans og studentenes læringsutbytte. Vi ser dermed at strategien, i tillegg til å vektlegge studentenes læring, også tar utgangspunkt i samfunnets behov for kunnskap og kompetanse, og i at HiOA spiller en rolle ved å bidra til verdiskapningen i samfunnet.

Høgskolens strategi vektlegger også en tredje type motivasjon for å inkludere studenter i FoU-arbeidet til de ansatte: Det er ønskelig at studenters deltakelse

Forskningsassistent – 20 prosent engasjementsstilling høsten 2014

Ved ergoterapeututdanningen ved Institutt for ergoterapi og ortopediingeniørfag er det ledig engasjement som forskningsassistent for perioden 1. september – 31. desember 2014. Ordningen er nystartet og vil bli evaluert ved periodens utløp, men engasjementet kan bli forlenget frem til 31. juni 2015, eller det kan bli utlyst på nytt.

Hvem kan søke: Stillingen kan søkes av studenter som skal gå 3. studieår ved HiOAs ergoterapeututdanning mens engasjementet pågår.

Arbeidsomfang: 20 % engasjementstilling

Arbeidsoppgaver: Deltakelse i forsknings- og utviklingsarbeid i samarbeid med førstelektor Tore Bonsaksen, som vil være forskningsassistentens veileder, og eventuelt andre av utdanningens ansatte. Arbeidet kan innebære ulike oppgaver av både faglig og administrativ art og vil være tilknyttet ulike prosjekter. For høsten 2014 vil arbeidet blant annet innebære deltakelse i prosjekter knyttet til Intentional Relationship Model, til validering av Role Checklist, og til planlegging av kurs i bruk av Assessment of Communication and Interaction Skills (ACIS).

Arbeidstid: En dag hver uke, med mulighet for fleksibel organisering dersom dette samsvarer med veilederens behov. Den som ansettes vil benytte kontor ved instituttet. Arbeidstid kl. 8-16.

Stillingen krever: God studieprogresjon, stor arbeidskapasitet og arbeidsinnsats, god evne til selvorganisering, faglig innsikt og gode analytiske evner, gode samarbeidsevner, og god muntlig og skriftlig formidlingsevne på norsk og på engelsk.

Stillingen gir muligheter for: Faglig fordypning i tett samarbeid med veileder; utvikling av kunnskaper og ferdigheter i forsknings- og utviklingsarbeid, undervisnings- og veiledningserfaring, formidling og publisering i samarbeid med veileder og eventuelt andre i utdanningens stab. Forskningsassistentens arbeid i stillingen kan gjerne knyttes til hans eller hennes avsluttende eksamen ved studiet (bacheloroppgaven). Den som ansettes vil få attest med arbeidsbeskrivelse og vurdering etter at engasjementet er utløpt.

Lønn: Forskningsassistenten vil avlønnes i henhold til gjeldende satser for studentassistenter ved HiOA.

Søknaden skal inneholde beskrivelse av hva som motiverer studenten for arbeidsoppgavene og studentens egen vurdering av sine sterke og svake sider sett i sammenheng med de skisserte arbeidsoppgavene og stillingens krav. CV og kopier av relevante vitnemål, attester og karakterutskrifter vedlegges søknaden. Spørsmål angående stillingen kan rettes til Tore Bonsaksen eller instituttleder Mona Dahl. Aktuelle søkere vil bli innkalt til intervju i uke 33.

En kortfattet søknad (helst ca. én A4-side) med vedlegg leveres eller sendes innen 1. juli 2014 til: Tore Bonsaksen, Høgskolen i Oslo og Akershus, Institutt for ergoterapi og ortopediingeniørfag, Postboks 4 St. Olavs Plass, 0130 Oslo.

Tabell 1. Stillingsutlysning for forskningsassistent.

i FoU-arbeid skal øke den vitenskapelige publiseringen og styrke mulighetene for ekstern finansiering av prosjekter (Høgskolen i Oslo og Akershus, 2012). Vi oppfatter det som helt legitimt at høgskolen gjør grep som fremmer

dens egne interesser, spesielt når motivasjonen legges fram i full åpenhet. Et spørsmål er imidlertid om antakelsen som ligger til grunn, stemmer (Kyvik & Vågan, 2014): Får man mer forskning og utvikling ved å inkludere stu-

denter i FoU-arbeid, eller vil da ressursene heller kanaliseres inn mot en nødvendig opplæring av studentene, slik at man snarere får mindre?

Implementering av strategien må skje på lokalt nivå, og ved HiOA betyr dette på instituttnivå. Videre vil vi beskrive hvordan ordningen med forskningsassistent har kommet i stand og blitt utviklet ved vårt institutt.

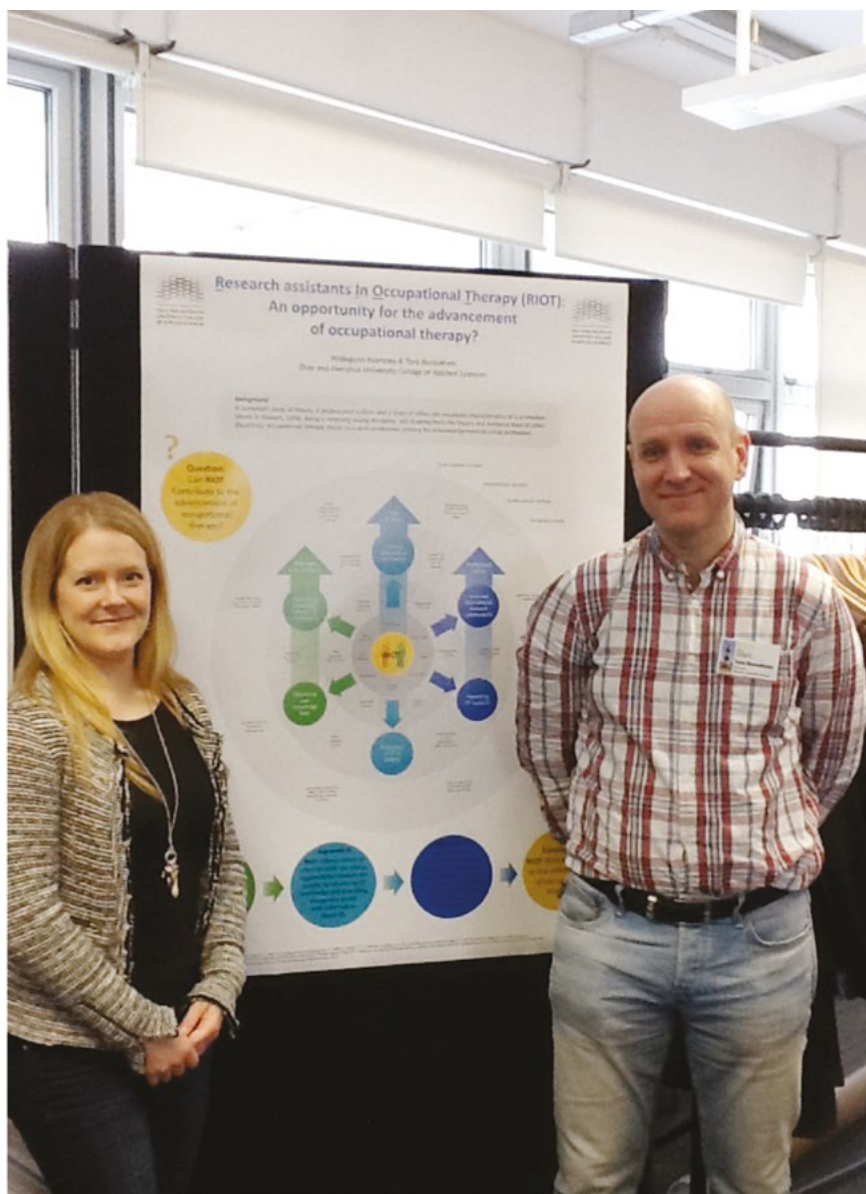
HVORDAN INKLUDERE STUDENTER I FOU-ARBEID?

I en diskusjon om hvordan studenter kan inkluderes i forskning og utviklingsarbeid må man først presisere hva slags rolle og hvilke oppgaver det er snakk om. Kyvik og Vågan (2014) skisserer tre hovedtyper av studentdeltakelse i FoU-arbeid. På det mest basale nivået kan studenter delta som informanter i forskning, for eksempel ved å la seg bli intervjuet eller ved å besvare spørreskjemaer (nivå 1). Vi ser ikke bort fra at deltakelse på dette nivået også kan bidra til læring og til en opplevelse av å bidra til høgskolens og de ansattes FoU-virksomhet, selv om deltakelsen har preg av å være en der-og-da-opplevelse. Deltakelse i FoU-arbeid på det neste nivået innebærer å gjøre relativt enkle og avgrensede oppgaver i et prosjekt (nivå 2). Eksempelvis kan dette dreie seg om utsending av spørreskjema, innlegging av data i databaser, eller å referere fra et møte. Dette er en mer varig og aktiv form for deltakelse, men også her dreier det seg om å delta i vesentlig praktiske oppgaver hvor det ikke tillegges ansvar for analyse, tolkning eller presentasjon av resultater. Et mer avansert nivå av studentdeltakelse i FoU vil handle om å integrere nettopp slike elementer i studentenes ar-

beidsoppgaver. Opprettingen av en deltidsstilling som forskningsassistent ved vårt institutt hadde ambisjon om å omfatte dette nivået (nivå 3) av studentdeltakelse i FoU.

Stillingen som forskningsassistent ble opprettet fra september 2014 som en prøveordning, i første omgang som en 20 prosent stilling i engasjement fram til nyttår, men med mulighet for forlengelse. Ved årsskiftet ble stillingen forlenget til å gjelde i seks nye måneder. De praktiske rammene for stillingen ble i utgangspunktet skissert i stillingsutlysningen, og utlysningen ble gjort kjent for alle studentene i det aktuelle kullet på utdanningens digitale læringsplattform. Den opprinnelige stillingsutlysningen er gjengitt i Tabell 1. Utover dette har oppgaver i stillingen og organisering av arbeidet i stor grad blitt fastsatt i overenskomst mellom forskningsassistenten (HK) og forskeren som stillingen var tilknyttet (TB).

Innholdet i stillingen ble nærmere presisert ved jobbintervjuet, hvor søkerens interesser, ferdigheter og motivasjon ble sett i sammenheng med stillingskravene. Forskerens og assistentens ønsker og behov vedrørende formen på det fremtidige samarbeidet ble også diskutert under intervjuet. Arbeidsoppgavene har variert fra prosjekt til prosjekt, men har i stor grad bestått av registrering, klassifisering og analyse av datamateriale i samarbeid med lokale, nasjonale og internasjonale samarbeidspartnere. I tillegg har oppgavene inkludert oversettelsesarbeid, intervjuer og korrespondanse med andre prosjektdeltakere. Senere i perioden har oppgavene også omfattet formidling i form av deltakelse

Bilde 1. Forskningsassistent og veileder deltar i FoU-arbeid på nivå 3.

på konferanse med posterbidrag (Kvarsnes & Bonsaksen, 2015), og i form av artikkelskriving (Bonsaksen & Kvarsnes, 2016; Bonsaksen et al., 2015). Oppgavene har slik omfattet både nivå 2 og 3, som skissert tidligere (Kyvik & Vågan, 2014) – og det har vært en gradvis progresjon med tanke på hvordan ulike typer oppgaver har vært vektet. Bilde 1 viser forfatterne i det de presenterte en poster under en ergoterapikonferanse i Plymouth tidligere i år, som et eksempel på

forskningsassistentens FoU-deltakelse på nivå 3.

SUKSESSKRITERIER – OG NOEN UTFORDRINGER

Suksess kan være så mangt. I denne sammenhengen vil vi beskrive tre hovedkriterier for suksess som vi vil legge vekt på i vår forståelse av at ordningen har vært vellykket – slik vi har opplevd den å være. Noen forhold har å gjøre med selve *organiseringen* av arbeidet. Opprettelsen av en 20 prosent lønnet stilling

for en forskningsassistent er en viktig faktor. Mange studenter er avhengige av å jobbe ved siden av studiene for å klare seg økonomisk. Det å studere full tid, ha ekstrajobb og samtidig engasjere seg som forskningsassistent på fritiden kunne ha gitt en uholdbar arbeidsbelastning hvor ubetalt arbeid raskt kunne ende nederst på prioriteringslisten i travle perioder. Ved å lønne stillingen kan studenten vie sitt fulle engasjement til FOU-arbeidet, samtidig som behovet for inntektsgivende arbeid blir ivarettatt.

Det definerte utgangspunktet var bruk av en ukentlig studiedag til å utføre arbeidet som forskningsassistent, og et delt kontor med nødvendige ressurser ble gjort tilgjengelig som arbeidssted på høyskolen. Både forskeren og forskningsassistenten har imidlertid i perioder hatt andre oppgaver som har krevd oppmerksomhet, og det å ha en fleksibilitet rundt arbeidstid og arbeidssted har gjort at begge har kunnet møte disse kravene på en god måte. Tydelige rammer for samarbeidet, og tydelige forventninger til hverandre, gir en trygg plattform å jobbe videre fra. En åpenhet rundt hvilke utfordringer og oppgaver studenten ønsker, og hvilke konkrete oppgaver og behov forskeren har i sitt arbeid, gir en forutsigbarhet for begge parter.

Samarbeid er et annet forhold med betydning for suksess. Et konstruktivt samarbeidsforhold anerkjenner det eksisterende maktforholdet mellom partene, men vektlegger en god og åpen kommunikasjon, hvor vennlighet, respekt og ærlighet er viktige elementer. At studenten gis tillit, ansvar og frihet er viktig og handler mye om å skape rom for

spørsmål, idéer og tolkninger. Forskning er fri og kreativ virksomhet, og sosialisering inn mot rollen som forsker må dermed inkludere frihet og kreativitet under ansvar. Vi oppfatter det slik at studentdeltakelse i FoU på nivå 3 forutsetter at studentens bidrag blir lyttet til, verdsatt og fulgt opp. Denne måten å jobbe på bidrar til å hente ut ressurser i studenten, gir mestringsfølelse og gir videre motivasjon for arbeid og engasjement.

Samarbeid preges av de personlige egenskapene hos de som deltar i det. Stor arbeidskapasitet, gode analytiske evner og god formidlingsevne ble presentert som krav til assistenten i stillingsutlysningen. Registrering av store mengder datamateriale har krevd en effektiv arbeidsmetodikk, stor tålmodighet og god utholdenhet til å jobbe konsentrert over lange perioder. I arbeid med kategorisering, analyse og tolkning av data har assistenten fått anvendt sine analytiske evner både selvstendig og i samarbeid med veilederen. Også i arbeid med artikkelskriving har evne til analytisk tenkning stått sentralt. Eksempler på dette er arbeid med å formulere argumenter, arbeid med å skape sammenheng mellom ulike deler av teksten, og arbeid med å gi innspill og kommentarer til tekstmateriale forfattet av veilederen. Personlige egenskaper hos veilederen som er av betydning for samarbeidet, er evnen til å være tydelig, vise tillit, gi passende utfordringer og gi konstruktive tilbakemeldinger.

Gjensidig læring er en av de mest verdifulle gevinstene ved samarbeidet. Ett av HIOAs mål med å skape en tettere forbindelse mellom studenter og ansattes FOU-arbeid er at studentenes

læringsutbytte skal styrkes (Høgskolen i Oslo og Akershus, 2012). Veilederens tilpasning av oppgavens krav har gitt assistenten mulighet for å strekke seg videre. Gjennom veiledning i arbeidet har assistenten fått mulighet til å lære mye nytt, oppleve mestring og utvikle seg faglig og personlig under trygge forhold. Samsvaret mellom oppgavens krav og assistentens ferdigheter og forståelse har sikret gode forhold for læring. Fra forskerens ståsted har assistentens kritiske refleksjoner og ideer til løsninger på ulike problemer også gitt mulighet for læring. Tett samarbeid med en forskningsassistent gir i tillegg forskeren en ny arena for pedagogisk utvikling i rollen som veileder.

Etablering av en rolle som forskningsassistent ved instituttet har også medført noen utfordringer knyttet til det relasjonelle og til rollene som skapes gjennom dette samarbeidet. Vi opplever at vi har kunnet håndtere disse, uten dermed å si at vi har funnet noen universelle løsninger på dem som vil passe for alle. I rollene som assistent og veileder må man utvikle noen nye forventninger til hverandre og noen nye måter å samarbeide på som strekker seg utover den tradisjonelle lærer-student-relasjonen. Samtidig må man evne å omstille seg og gå tilbake til de vanlige rolleforventningene når man møtes i andre situasjoner, som for eksempel i klasseromsundervisning eller ved eksamen. Rollen som forskningsassistent medfører også at posisjonen i forhold til de andre studentene endres noe – forskningsassistenten kan bli oppfattet som en privilegert student som får særbehandling. Assistentens forhold til de an-

dre ansatte på instituttet kan bli preget av ambivalens: I hvilke situasjoner er hun student, og i hvilke er hun ansatt? Hvilken type status medfører rollen som forskningsassistent; er hun mest student eller mest ansatt? Hvilken betydning har dette for daglig praksis – skal hun for eksempel ha ansatt-tilgang til kopirommet (som studenter ikke har), og skal hun kunne delta under personalets lunsjpause? Rollene som forskningsassistent og student går parallelt og de utspiller seg i det samme sosiale miljøet. Å inneha en slik dobbeltrolle fordrer en evne til å vurdere ulike situasjoner og raskt veksle mellom rollene når det kreves. Utfordringene på dette feltet er reelle, og det kan være en fordel om de viktigste er diskutert i personalgruppen som del av forberedelsene til å opprette en slik stilling, samt med den aktuelle forskningsassistenten ved ansettelse.

KONKLUSJON

Vi har i denne artikkelen beskrevet ulike grunner for å involvere studenter mer i FoU-arbeid, og vi har beskrevet hvordan dette har blitt gjort i form av å opprette en stilling for forskningsassistent ved HIOA. Vi legger vekt på organisering, samarbeid og læring som tre sentrale suksesskriterier for en slik ordning, mens utfordringene vesentlig har vært knyttet til å kunne håndtere endrede og mer komplekse rolleforventninger. Vi oppfatter at ordningen er fruktbar og verdt å beholde og videreutvikle, samtidig som vi fremover ønsker å øke studentenes deltakelse i FoU-arbeid på en mye bredere basis. Flere kan bli trukket inn i ulike FoU-relaterte oppgaver, og det kan være aktuelt å bruke studenters erfaringer

med FoU-arbeid mer aktivt inn i undervisningen. En slik mobilisering i bredden vil kreve andre typer av organisering enn det vi her har vist et eksempel på.

Referanser

- Bonsaksen, T. (2014). Engaging students in research and inquiry: Issues to consider. *International Journal of Therapy and Rehabilitation*, 21(3), 108-109.
- Bonsaksen, T., & Kvarsnes, H. (2016). Role performance and role valuation among occupational therapy students in Norway, (in press). *Open Journal of Occupational Therapy*.
- Bonsaksen, T., Meidert, U., Schuman, D., Kvarsnes, H., Haglund, L., Prior, S., . . . Scott, P. J. (2015). Does the Role Checklist Measure Occupational Participation? (in press). *Open Journal of Occupational Therapy*.
- Healey, M., & Jenkins, A. (2009). *Developing undergraduate research and inquiry*. The Higher Education Academy.
- Høgskolen i Oslo og Akershus. (2012). *Strategi 2020 for Høgskolen i Oslo og Akershus*. Oslo: Høgskolen i Oslo og Akershus.
- Lov om universiteter og høyskoler, LOV-2005-04-01-15 (2005).
- Kvarsnes, H., & Bonsaksen, T. (2015). *Research assistants In Occupational Therapy (RIOT): An opportunity for the advancement of occupational therapy?* Poster presentert på konferansen «Advancing Occupational Therapy», Plymouth, England, 12.-13. mars, 2015.
- Kyvik, S., & Vågan, A. (2014). *Forskningbasert utdanning? Forholdet mellom forskning, utdanning og yrkesutøvelse i de korte profesjonsutdanningene*. Oslo: Abstrakt.
- Norsk Ergoterapeutforbund (2006). Yrkesetiske retningslinjer. <http://ergoterapeutene.org/Ergoterapeutene/om-ergoterapi/Ergoterapeuters-kompetanse/Yrkesetiske-retningslinjer#sthash.7bduijqx.dpuf>
- Universitets- og høyskolerådet (2010). *Utdanning + FoU = Sant*.